

Iskajo vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor:
3807 S. Lawrence av.
Office of publication:
3807 S. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XVI. Chicago, Ill., petek, 2. novembra (Nov. 2), 1923. STEV.—NUMBER 258.

ANGLIJA ZBARANTALA ALKOHOLNO POGODBO Z AMERIKO.

Ameriške plovne družbe bodo v senatu izpodbijale pogodbo, po kateri bo dovoljeno angleškim ladjam dovažati žganje v ameriško vodovje.

NA ANGLEŠKIH LADJAH BO DO SMELI TOČITI OPOJNE PIJAKE, NA AMERIŠKIM NE.

Washington, D. C. — Večeposlanik Harvey morda misli, da bo rešeno alkoholno vprašanje na ladjah, ko položi svoj zasnutek nove pogodbe pred državnega tajnika Hughesa na mizo; ali najbrž se moti, če misli tako. Kajti vse kaže, da ne bo šlo tako gladko, kakor si morebiti domneva veleposlanik.

Harvey je po kablu obvestil državni departament, da so Angleži pripravljene pritegniti vladi Združenih držav, ki zahteva, naj bi se dale angleške ladje ameriškim oblastim preiskovati izven trimiljskega pasa. Ali za to pa da bi naj bilo dovoljeno angleškim ladjam privajati opojne pijače v ameriško vodovje pod pečatom.

To pomeni, da bi imele inozemske ladje po svojem odhodu iz ameriških pristanišč v Evropo odpečatiti svoje zaloge opojnih pijač ter odpreti svoje točilnice.

Dve tvrdki pa sta se odločno uprle temu predlogu ter se vrgle na delo, da dobijo kar največ senatorjev proti nameravani in predlagani pogodbi.

Suhaci so dejali, da ne bodo nikoli pripustili opojnih pijač v ameriško vodovje pod zaščito kakšne pogodbe, ki bi bila v protislovju s Volsteadovim aktom.

In še druga vplivna pa mogoča skupina se bo z vsemi svojimi močmi upirala temu, da bi bilo dovoljeno inozemskim ladjam dovažati opojne pijače v ameriško vodovje ter imelo v tem prednost pred ameriški ladjami. Ta skupina je sestavljena iz tistih interesov, ki so zainteresirani v razvoju ameriške trgovske plovbe.

Borba se bo bila v senatu, ki ima v smislu zvezne ustave pravico presojati vse inozemske pogodbe.

Če bi senat odobril Harveyjevo pogodbo, potem bi ta, v kolikor se to tiče vodovja Združenih držav, nadkriljevala Volsteadovo postavbo, čeprav sta jo sprejeli obe hiši zveznega kongresa.

Edino vprašanje, za katerega bo šlo pred senatom, je to, ali je senat pripravljen postaviti inozemsko pogodbo nad postavbo, ki je bila sprejeta v senatu, ali ne.

Državni departament je zatrdno prepričan, da bo senat odobril Harveyjevo pogodbo. To dejstvo se zrcali v tem, s kako vnetostjo je departament pogajal celo v času, ko se je zdelo, da ne mara Velika Britanija ničesar slišati o takih pogodbah.

London, Anglija. — Končni sporazum med Washingtonom in Londonom glede pogojev v "protialkoholni pogodbi" je dosežen. Ta končni uspeh svojega diplomatičnega dela je veleposlanik Harvey naznanil, ko je sporočil, (Dalje na 3. strani.)

ČIKAŠKI RUSI PROSLAVIJO OBLETNICO REVOLUCIJE.

Chicago, Ill. — Čikaška podružnica Društva za tehnično pomoč Rusiji priredi proslavo šeste obletnice obstanka ruske sovjetske republike prihodnje nedelje v dvorani Ruske sovjetske šole, 1902 W. Division St. Na programu so govori in koncertne točke, ki jih bodo proizvajali mnogi odlični ruski pevci in godbeniki. Prireditelji pričakujejo, da se vsa ruska naselbina v Chicagu udeleži te slavnosti.

Moskovski umetniki igralci sopet pridejo.

Pariz, 1. nov. — Igralci in igralke Umetniške gledališče v Moskvi so večerj odločili v parnikom v Ameriko na svoje drugo gostovanje v New Yorku in drugih ameriških mestih, kjer so tam, ko so prvič nastopili, zelo sijajni uspehi.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Nova pogodba glede prohibicije skrbna z Anglijo.

Policija prišla veliko tolpo ponarejalcev dvajsetdolarskih bankovcev.

Steinmetzovi dediči nimajo kje vzeti dedščine.

Sijajni uspehi Debsovih shodov v New Yorku.

Ameriška vlada ne bo priznala Porenjske republike.

Inozemstvo.

Nemški socialisti dali ultimatum Stresemannu. Monarhisti zbirajo čete na Bavarskem.

Anglija sporočila Franciji, da je proti odcepitvi Porenja od Nemčije.

Svedska deluje za ustanovitev "baltičke entente".

Jugoslavija se je spila z Rumunijo in mala ententa je v nevarnosti.

STEINMETZOV DEDIČ BREZ DEDŠČINE.

Veliki iznajditelj je poklonil sorodnikom in prijateljem 24.000 dolarjev, toda njegova zapuščina niti iz daleč ne pokrije te vsote.

Schenectady, N. Y. — Premoženje, ki ga je zapustil dr. Charles P. Steinmetz, niti iz daleč ne pokrije vsote denarja, katero je slavni iznajditelj zapustil pri sorodnikom in nekaterim prijateljem, dasiravno so nekdo govorili, da je Steinmetz "najbolje plačan električni inženir na svetu".

V sredo je bila objavljena Steinmetzova opomba, ki se glasi, da šest sorodnikov in prijateljev dobi njegovo premoženje, ki je po njegovem mnenju vredno \$24.000. V resnici pa ni nikjer niti dveh tretjin te vrednosti.

Iznajditelj umetnega bliskanja, je imel baže \$100.000 letne plače, toda ta plača je bila le na papirju. Steinmetz je jmal od General Electric Co. le toliko denarja kolikor ga je rabil za svoje potrebe. Če je res imel pogodbo za sto tisoč dolarjev letne plače — katero je bil vreden — je ta denar v ogromni večini ostal družbi, katere je obdržala tudi vse patente na Steinmetzove iznajdbe. Družba je obogatila z njegovim umom in delom.

NARODNA UNIVERZA SPOMENIK EVGENU V. DEBSU.

Chicago, Ill. — Prijatelji Evgena V. Debsa hočejo postaviti temu najiskrenjšemu delavskemu voditelju spomenik z veliko narodno univerzo za delavstvo in napredek.

Debs je posvetil štirideset let svojega aktivnega življenja siromašnim slojem in niti za trenotek ni počival v svojih prizadevanjih celo to dolgo dobo. On je edini vsepovsod znani mož v tej drželi, ki je neprestano ostal zvest svojim principom. Zato je kar najumestnejše, da pomagajo vse skupine in posamezniki postaviti primeren spomenik njemu in principom, ki jih zastopa.

Zveza, ki je ustanovljena v to svrhu, prosi vse, naj ji pomagajo pri tem delu. In uverjena je, da bodo vsi prispevali na pomoč, kadar bodo poklicani.

Vsa tozadevna pisma naj pošiljajo na zvezino tajnico: Emma Henry, 411 Holiday Bldg., Indianapolis, Indiana.

POMOŽNI ODBOR ZA NEMČIJO.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — Ameriški pomožni odbor za nabiranje prispevkov za lažno dečo v Nemčiji je bil 24. oktobra ustanovljen v New Yorku. Odbor je objavil apel na javnost, naj pomaga z darili. Pomožni akcijo v Nemčiji bodo vodili člani ameriške dobrodelne organizacije Quakers. Glavni stan odbora je 19 W. 44th Street, New York City. General Henry T. Allen, bivši poveljnik ameriških čet v Porenju, je predsednik odbora.

TAJNA POLICIJA PRIŠLA DENARNIM PONAREJALCEM NA SLED.

Kabaretna plesalka je privedla zvezno tajno policijo na sled veliki ponarejalni zalegi, ki je preplavila deset velikih mest s ponarejenimi bankovci.

UŽALJENO DEKLE JE IZDALO FANTA, KI JO JE PUSTILO NA OČEDLU.

Chicago, Ill. — Kabaretna plesalka svetlih las, ki je sedaj v Kansas City, je izdala veliko zalego denarnih ponarejalcev. Zarota je kakor pravijo zvezni detektivi, največja v zgodovini škaškega mesta.

Dvajsetdolarskih bankovcev za kakih \$100.000 je bilo natičanih v tem mestu in razpečanih v promet po Chicagu, St. Louisu, New Yorku, milvauskem mestu, Rock Islandu, Omah, Denveru, Bouldru in Kansas Cityju.

Štirje taki tiči so že pod ključem v tem mestu obdolženi, da so razpečavali ponarejene dvajsetdolarske bankovce. Tiste, ki so izdali ključke, in tiste, ki so tiskali bankovce, iščejo sedaj tajni policaji po celim mestu.

Možje, ki so pod ključem, so naslednji: Lewis Kettler in Ralph C. Oldham, oba stanujoča na 348 Lakeside place; Bob White ali Witte v hotelu Drexel Arms in pa Edward C. Dronson, ki so ga prijeli na Sheffield ave. in Sheridan road.

Kakor pravijo zastopniki finančnega departamenta, je Bronson priznal. V njegovi izpovedi je tudi imenovana užaljena ženska. Kajti ravno Bronson je bil tisti, ki si je nakopal jezo male kuharice plesalki na glavo, ker je imel z njo ljubavno razmerje ter pustil potem dekle na očedlu. S tem pa si je podpalal svojo usodo. Dekle ga je izdalo, policija ga je prišla, in skoro gotovo pridejo še drugi njegovi pajdaši pod ključ.

V mesecu juniju so jela prihajati na finančni departament poročila o cirkulaciji ali kroženju ponarejenih dvajsetdolarskih bankovcev. Bili so taki, kakršne izdajala zvezna rezervna banka. Serijske številke so bile A 207, A 208 in B 198.

Bankovci so bili, kakor pravi, tajni policaji, naravnost "nevarni". To pomeni, da so bili zelo dobro ponarejeni. Tako dobro, da bi jih mogel izpoznati za nepravne le kak bančni blagajnik ali kak drug novni izvedenec. Navadni ljudje bi tega nikakor ne mogli dognati.

Najprej so se pojavili v Chicagu, potem v milvauskem mestu, nato v Rock Islandu in Molinu. Tedaj, ko sta se pretapala Dempsey in Firpo, so bili takšni ponarejeni bankovci nekaj čisto navadnega v New Yorku. In zatem so se zopet pojavili v Chicagu. Kmalu potem je bilo mogoče slediti tistim neznanim "razpečevalcem" ponarejenega denarja tja do Colorada. In apert so prišli nazaj v Chicago, in zopet se je nato zalega preselila na daljni zapad.

Kakor pripoveduje v svoji izpovedi (Dalje na 3. strani.)

Baltička ententa.

Stockholm. — Med Švedsko, Norveško in Dansko se vrše razgovori o obrambni ententi škandinavskih držav. Poroča se, da Finska, Estonija, Latvija in Litvija tudi morda stopijo v to entento. Gibanje za "baltičko entento" se je pričelo na Švedskem kmalu po krškem incidentu, ko je bilo jasno, da Liga narodov ni nobena zaščitnica malih držav.

Samo fašisti smejo nositi črne srajce!

Rim, 1. nov. — Mussolini je izdal naredbu, da samo člani fašistične milice smejo nositi črne srajce in njih drugi.

VREME.

Chicago in okoliš: V soboto nastalo in najbrž deževno. Južni in južnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 47, najnižja 35. Solnce izide ob 6:32, zalze ob 4:45.

COOLIDGE JE NAZADNJAK, PRAVI SHIPSTEAD.

Minneapolis, Minn. — Farmarko-delavski senator Henrik Shipstead je 31. oktobra ostro kritiziral predsednika Coolidgea radi imenovanja starogardista Kellogga za poslanika v Angliji. Shipstead je pri senatorskih volitvah porazil Kellogga z 80.000 glasovi večine.

"Kdor ve, da je Calvin Coolidge velik nazadnjak, kakor vem jaz, se ne sme šuditi, da je bil reakcionar Kellogg imenovan poslanikom. To je nov dokaz, da se administracija niti ne zmeni za liberalno mišljenje severozapadnih držav, ki se izraža pri vsakih volitvah," je rekel senator Shipstead.

DEBSOVI SHODI V NEW YORKU.

Debsovo delovanje politično-socialistično stranko.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — "Jaz nisem voditelj," je rekel naednik narodnega eksekutivnega odbora in še večkratni predsedniški kandidat socialistične stranke Evgen V. Debs na enem svojih največjih shodov v New Yorku. "Le eden iz stotih-sem," je še pristavil.

Nihče na more dvomiti o tem, da je bil Debs iskren, ko je izrekel te besede, ali iz razpoloženja njegovega poslušalstva in sprejema, ki mu ga je priredila socialistična stranka in splošno občinstvo, je kaj lahko razvidno, da je on duševni vodja ameriškega socialističnega pokreta.

Debsova oblika v New Yorku tekom zadnjih šestih mesecev eta veliko pripomogla k temu, da je oživilo strankino in politično občinstvo, ki je bilo še pred enim letom videti slabotno in negotovost, tam je sedaj novo življenje, kar obeta vzpostaviti popolno strankino vneto in moč.

To mnenje o položaju prevladuje v strankinih vrstah in med mnogimi vnanjimi kritiki. Celo letošnje volitve v New Yorku, ki so že tako blizu, utegnejo pokazati učinke tega strankinega prepoda. Strankini voditelji upajo sedaj in pričakujejo, da bo vzpostavljeno socialistično zastopništvo v državni legislaturi in občinskem odboru dne 6. novembra. Newyorški list N. Y. World je sedaj prenehal v svojih uredniških člankih dvomiti o strankinih močih. In celo toliko se mu je razbistrilo v glavi, da vidi že povratek strankine moči, ki jo je cepila reakcija, razočaranje in politični enizem, kar vse je prinesla s sabo zadnja predsedniška volitev, piše omenjeni list in še pristavlja.

"... Velika škoda bi bila za ljudstvo, če bi se socialistična stranka umaknila iz aktivnega sodelovanja v državni in mestni vladi. Pokazala je nujno potreben zgled neumornega dela, zgled skrbnega preučevanja in resnega zanimanja. Kajti njej ni bilo treba deliti novega plana. Zato je bila odločna v napadih. Neustrahna je vztrajala pri svojih nazorih... Politika je na slabi poti, kadar ni prostora v naših legislaturah za nekaj neustrašnih reformatorjev, teoretikov in nezadovoljnih. Drugi prav dobro vedo, da na kateri strani je njihov kruh namazan s sirovim maslom."

Koliko je pripomoglo k temu, da se je mnenje na strani časopisja in javnosti izpremenilo v toliki smeri, dejstvo, da ne smatrajo socialistične stranke več za skrajno-radikalno krilo delavskega gibanja, je stvar spekulacije. Brezdvomno pa je heroično stališče, ki ga je zavzemal Evgen V. Debs med vojno, silno učinkovalo na to, da ljudje sedaj tako spoštujejo in vpoštevajo Debsa in gibanje, ki ga predstavlja.

"Bil sem proti zločinski vojni in takega prepričanja sem še danes," je rekel aini zagovornik delavskih pravic Debs na enem svojih shodov v newyorškem mestu. "Iti v ječo za socializem! Jaz bi šel na vešala za socializem! Socializem bo civiliziral civilizacijo in pokristjanil kristjanstvo."

Ultimat socialistov Stresemannu.

Socialisti zahtevajo energično postopanje proti bavarskim monarhistom, odpoklic zveznih čet iz Saksonske in odselovitev reakcionarjev iz armade. Stresemann poskuša obdržati socialiste v vladi s kompromisom. Monarhistični prostovoljci iz vse Nemčije se zbirajo na Bavarskem. Angleži pestijo separatiste v svoji okupacijski coni Porenja.

London, 1. nov. — Iz Berlina poročajo, da je diktator Stresemann danes zbolel. — Druga vest se glasi, da je nemška vlada dovolila bivšemu kronprincu vrnitev v Nemčijo s pogojem, da potuje tajno in živi na svojem posestvu privatno.

Berlin, 1. nov. — Socialistični poslanci v parlamentu so v imenu stranke združenih socialistov sredi dali ultimatum Stresemannu. Socialisti zahtevajo, da mora vlada zamenjati vojno obsedeno stanje s civilnim obsednim stanjem, nastopiti proti bavarskim monarhistom s enako oboroženo silo kakor je nastopila proti delavcem Saksonske, umakniti zvezne čete iz Saksonske in jih poslati tja le tedaj, kadar jih saksonska vlada sama zahteva, odaloviti iz narodne garde vse reakcionarje, ki so se zadnje čase vpisali in javno razglasili, da je Bavarska prelomila ustavo republike.

Socialisti zahtevajo, da mora Stresemann v 24. urah odgovoriti, dali sprejme te zahteve; ako ne sprejme, bodo trije socialistični ministri — Sollmann, Radbruch in Schmidt — podali ostavko. — Stresemann je sredi namignil, ko je prejel ultimatum, da njegova vlada ne pade, čeprav socialisti demantirajo; on je odločen ostati na čelu vlade. To znači, da Stresemann zavrže ultimatum.

Socialistična konferenca je bila zelo burna. Konservativnejši voditelji so bili proti ultimatu, toda večina jih je neumisljeno otišla in pobila z "izdajalec delavstva in stranke". Bivši neodvisni socialisti so predlagali, da socialistični ministri takoj odstopijo brez ultimata, predlog pa je propadel. Minister Sollmann je presenetli sodrugo, ko je dejal, da je bila akcija nasilja na Saksonskem izvršena brez zaključka na kabinetni keji.

Karl Heinze, civilni komisar na Saksonskem, se je večerj vrnil v Berlin in poročal, da se je organizirala nova socialistična vlada, ki bo skrbela za red in mir. Weimar, Nemčija, 1. nov. — Poveljnik državne policije v Thuringiji poroča, da je armada bavarskih monarhistov na meji narasla na 30.000 mož; poleg tega imajo Bavari 15.000 mož narodne garde, katere poveljniki so odrekli pokorščino Berlinu. Monarhisti imajo 12 brzih letal v Coburgu s znakom avstlike na krilih — znamenje Hitlerjevih fašistov — in 30 motornih avtomobilov s strojnici. Čete se večerjajo v orožju v Coburgu pod vodstvom bavarskih policijskih in zveznih častnikov.

Monarhistični prostovoljci iz vse Nemčije prihajajo na Bavarsko in stopajo v zloglasno Erhardtovo brigado, Hitlerjeve sunkovne čete, organizacije Oberland, organizacije "Narodne zastave" in druge oborožene organizacije nacionalistov in reakcionarjev, ki se pripravljajo na strnoglavljenje republike. Glavna sila monarhistične armade je v Bambergu.

Dva thuringijska policaja sta bila večerj ranjena v praski s monarhisti na meji blizu Sonnenberga. Dueseldorf, Porenje, 1. nov. — Kaos v Porurju se nadaljuje. Tukaj se vrši konferenca med Stinnesom in drugimi ruskimi magnati in Francozi za ekonomski mir v Porurju. Pogajanja so doslej še brez uspeha.

Kolin, Porenje, 1. nov. — Tukajnja policija je aretirala separatističnega voditelja dr. Kremarsa. Angleški vojaški poveljniki so izjavili, da bodo nasprotovali vsemu poskusu kampanje za Porenjsko republiko v Kolinu (Cologne) in drugih krajih angleške okupacijske cone.

ANGLIJA JE PROTI PORENJSKI REPUBLIKI.

Poslala je noto Franciji, v kateri protestira proti šitenju separatističnega gibanja po Francozih in Belgijcih v Porenju.

Washington, D. C., 1. nov. — Iz Bele hiše javljajo, da ameriška vlada ne bo priznala Porenjske republike, niti nobene druge, od Nemčije odcepljene države. V tem ostru zavzemajo Združene države stališče Velike Britanije.

Pariz, 1. nov. — Angleška vlada je večerj poslala protestno noto Franciji radi potuha, ki jo dajejo francoske in belgijske vojaške oblasti nemškim separatistom v Porenju. Anglija pravi v noti, da je nasprotna vsakemu poskusu ustanovitve neodvisne republike v mejah sedanje Nemčije, ker to bi bilo proti versajski pogodbi. Noto opozarja francosko vlado na drugi del pogodbe, v katerem je rečeno, da države, ki podpisajo pogodbo, jamčijo Nemčiji obsoj novih meja.

Pariz je takoj odgovoril — kakor poroča "Matin" — da Francija ni začela separatističnega gibanja v Porenju, priznava pa, da Francija ne pospeduje niti na ovira tega gibanja. Poincare v splošnem pravi, da Francija ne išče v gibanju za neodvisno republiko v Porenju nobenih posebnih namenov zase.

Poincare je tudi informiral angleško vlado, da se zadovoljuje, da se povabijo tudi Združene države, naj pošljejo zastopnika na konferenco zvedencev, ki bodo razpravljali o reparscijah.

Belgijska vlada je obvestila Francijo, da nima nič proti temu, če v komisiji zvedencev sede tudi zastopniki Nemčije in nevtralnih držav pod pogojem, da imajo ti zastopniki le posvetovalen glas. S tem se je Belgija oddaljila od Francije, katere noče imeti nemškega in nevtralnih zastopnikov v komisiji.

MALA ENTENTA RAZPADA?

Spor med Jugoslavijo in Rumunijo radi Italije.

Pariz, 1. nov. — Iz italijanskih virov se poroča, da je med Jugoslavijo in Rumunijo prišlo do spora radi tega, ker Rumunija noče obljubiti Jugoslaviji, da ji bo pomagala v slučaju konflikta z Italijo.

UPORABA SIROVEGA MASLA NARASČA V AMERIKI.

Omaha, Neb. — Uporaba sirovega masla v Združenih državah je lani narasla za 160.000.000 funtov, kakor je rekel rektor poljedelarskega oddelka na wisconsinški univerzi. "Produkcija je pokazala višek za 100.000.000 funtov v enem letu," je rekel rektor. "Ali dežela je morala dobiti lani še 60.000.000 funtov sirovega masla iz tujine."

180 generalov brez službe v Mehiki.

Mexico City, 1. nov. — Vojni departament poroča, da 180 generalov v zvezni armadi mora zapustiti službo 10. novembra. Vlada je sklenila odaloviti vse nepotrebne vojaške in civilne uradnike. Začela je pri "generalih", ki so še več-ko pol stoletja prava epidepija za Mehiko. Vsak bandit, ki je lahko organiziral četo prostovoljcev, je bil "general".

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narednina: Zadržane drave (loven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.60 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na roko, kar ima stik s hotelom:

"PROSVETA"

3657-58 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepuju n. pr. (Nov. 20-23) poleg vsega imena na naslovni pomeni da vam je s tem davcom potekla naročnina. Posredite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

NOVA POGODBA Z VELIKO BRITANJO.

Iz Londona poročajo, da se sklene nova pogodba med britsko in ameriško vlado. Glasovi, ki prihajajo v javnost, naznanjajo, da bo po tej pogodbi dovoljeno britskim ladijam prihajati v ameriške pristane z opojnimi piščami na krovu. Za britske tihotapske ladje, ki prevažajo in vtihotapljuje žganje v Združene države, se pa trimiljski pas razstegne na dvanajst milj od obrežja. To pomeni, ako se bodo britske tihotapske ladje približale ameriškem obrežju na manj kot dvanajst milj, bodo ameriške oblasti lahko zaplenile opojne piščice z ladijo vred.

Ako bo res sklenjena taka pogodba, kot poročajo brzojavke iz Londona, tedaj bo sklenjena na škodo ameriške trgovine in predvsem na škodo ameriške trgovske mornarice. Velika Britanija ne bo zaradi take pogodbe prav nič izgubila, ampak bo veliko pridobila.

Predvsem bo taka pogodba povzročila, da se bodo potniki posluževali britskih ladij za prekmorska potovanja in ne ameriških. Naj gotove vrste fanatiki še tako prikrivajo resnico, preteklost dokazuje z nepobitnimi dokazi, da ljudje komaj čakajo, da je ladija zunaj trimiljskega pasa in da se prično točiti opojne piščice, ko zapusti ameriški pristan. Navadno se tisti prvi pridrenjajo k točajski mizi, ki najbolj glasno kriče, da je prohibicija dohva reč. Posledica take pogodbe bo, da bo direktno spodbujala potnike, naj se poslužijo britskih ladij, ker na njih se točijo opojne piščice tudi na potu iz Amerike. Na ameriških ladijah je prepovedano točenje opojnih piščic, pa naj se nahajajo v trimiljskem pasu ali pa zunaj njega. Plovbeni odbor se trudi, da privabi potnike na ameriške ladje, nova pogodba bo pa potnike naravnost odbijala od ameriških ladij.

Tihotapei bodo ravno tako uvažali opojne piščice, kakor jih uvažajo zdaj, pa magari, če bo v novi pogodbi določeno, da imajo ameriške oblasti pravico preiskati vsako britsko ladijo, ki se približa ameriškem obrežju do pet in dvajset milj in ne samo na dvanajst milj.

Danes imamo brzoplovne ladje, ki plovejo s hitrico pet in trideset milj in več v uri. Imamo hidroplane, ki napravijo do sto milj pota in več v uri. Tihotapei ne delajo več vsak na svojo pest, ampak so se organizirali v sindikate in truste z močnim obratnim kapitalom. Ti tihotapski sindikati in trusti si bodo nabavili najhitrejšje ladje in hidroplane za prevažanje žganja, dokler bodo ljudje tako zaljubljeni v žganje ali druge opojne piščice, da plačajo vsako ceno, ki jo zahtevajo tihotapei. Ob ste-no bodo potisnjeni le-mali tihotapei, ki niso organizirani in je njih obratni kapital premajhen, da si nabavijo transportna sredstva za prevažanje opojnih piščic s tihotapekih ladij na suho, od katerih jim je osiguran uspeh. Profit tihotapekih sindikatov in trustov bo torej še večji, kot je danes, ker bo tihotapstvo osredotočeno na majhen krožek, ki si bo delil dobiček med sabo.

Brzoplovni tihotapski ladiji je vseeno, ako ima do obrežja prepeljati tri ali pa dvanajst milj. Tihotapska ladija takrat razloži svoj tovor, kadar dobi od svojih zapupnikov poročilo, da je zrak čist in ni nevarnosti. Kajti organizirano tihotapstvo z uspehi je nemogoče, ako nimajo tihotapei svojih ogleduhov na kopnem, ki obvestijo svoje tovariše na morju o vsakem koraku, ki ga napravijo ameriške oblasti, da primejo tihotapee.

Ako se sklene nova pogodba z britsko vlado, ne bo odpravljeno tihotapstvo. Posebno žganje bo po ravnih tistih potih prihajalo v Združene države, kot je, preden je bila sklenjena pogodba z britsko vlado, o kakršni poročajo iz Londona, da se sklene. Ameriška mornarica bo oškodovana, o tem jasno govore dogodki iz preteklosti. In kakšni so po tem vzroki, ki vodijo do sklepanja take pogodbe, od katere nima Amerika koristi?

Ali so taki vzroki tudi tajnost visoke diplomacije?

Ali se take pogodbe sklepajo samo zaradi tega, da se potolažijo najbolj fanični in kričavi prohibicionisti?

SLIKE IZ NASELBIN.

Ramsay, Ohio. — Ali smo se poljudji kar vi izgubili, da ni ališati nič več o nas? Tako si bo kdo mislil. Povem vam, da sem bil preveč zaposlen in nisem imel časa se ogledati. Prešli smo se namreč v bližino v Rožmarinovo ulico in vso mi je precej časa, predno sem spravil v red vse pečarske dokumente.

Bilno žalostno novico moram povedati. Povedati moram hitro, da ne boste mislili, da je kdo umrl ali se ponesrečil. Izgubili smo iz svoje srede pridnega in marljivega pečarja. Prišla mu je žena iz stare domovine in zdaj pokojnik za nas pečarje vlija medene tedne. Pa mi! Za nas so ledeni tedni. Želim mu vendar mnogo uspeha.

Napraviti moram korak dalje. Kar moram še povsod vtikati svoj pečarski nos, sem šel 20. oktobra v Moon Run posetiti igro "Bokovnjaki". Drugi dan me je srečala oseba, ki mi pove, da je škola, da bom kritiziral. Tega pa ne morem, kajti izrazil se izvršili svoje vloge v popolno zadovoljstvo. Kritiziral pa bi materski radi otroci, ki jih pripeljejo seboj in jih ne varujejo, da med priziči letajo po dvorani in kriče ter motijo, da šolek raz ne more nič slišati, kaj se godi na odru. To paš nikakor ni igralčeva krivda, pač pa malih kriščev. Drugkrat je boljše, da jih prizadeči puste doma, ker s tem le škodujejo igralcem in poslušalcem.

Zahvalim se vsem družinam v Moon Runu za postrežbo in prijazen gost. Od njih dobrot sem bil naravnost omanjen, da skoro ne vem, kdaj sem zapustil prijazen hribovit Moon Run. Šele ko sem prišel v ta hribovit del Ohija, sem se dodobra zavedel.

Mislil, da se ne oglašim zopet tako kmalu, ker romati mislim na Svete Višarje.

Posredvam vsem čitateljem "Prosvete". — F. Plšek.

Sheboygan, Wis. — Cenijo, da je okrog 4.000 Slovencev v tukajšnji naselbini, a kljub temu je redko ali skoraj nikdar slišati kak dopis od tod. Posebnih novic in zanimivosti res ni na javnost, in ravno zato se nihče na prijavi in prijavi do pisanja, čeprav je dosti sposobnih.

Edino, kar je za nas značilnega, je to, da družstvo Združeni Slovenci, št. 344 S. N. P. J. rapidno raste. A to še nikakor ne znači nekaj najbolj posebnega, ako je napredek na državnem polju in še tu pa tam sapoje v naselbini kak pevski klub. S tem se ameriški Slovenci še kaj radi pohvalimo, češ, da je naselbina napredna.

Res je, da podpiramo jednote in razna podporna društva kaj radi vidimo, ker vemo, da so nam potrebna v slučaju nesreče, bote-sni ali smrti, ter vemo, da nam bodo taka društva gotovo tudi gmotno v potrebi prišla na pomoč.

Veliko težje ali sploh nemogoče je pa dobiti delavce k politični organizaciji, ker v tem posamezniki ne vidijo nikakega dobička še na dan in ne uspešnega rezultata kar čez noč. Čas pa prihaja, da se moramo delavci bolj poglobiti v socialne in delavske probleme, da bo lažje nam spoznavati proces delavskega gibanja, v katerem niso za nas zapovedani nič manjši interesi kakor pri podpornih organizacijah, temveč še večji. Kadar bomo delavci do spoznali, bo šlo našo delo na političnem polju hitreje in pokazali se bodo tudi uspehi našega dela.

Velika večina delavcev je še danes takih, da pristopijo k politični organizaciji, plačajo parkrat mesečno prispevke in daje včasih kak vroder za propagando, ter tako mislijo, da so se naredili svojo dolžnost napram delavski organizaciji. Nezavedni delavci, ki s veliko neveljo daje tisti kvoder, misli, da mu bo isti v kratki dobi prišel velikaški obrat in da bo mesto 40c v bodoče služil 80c na uro. Ker se ne sredi vse hitro kot si je predstavljal je pa postal razočaran in se lagovarja, da je bil že član delavske organizacije ter je še nekaj prispeval par centov zato, pa mu ni nič pomagalo.

Ne smemo maliti tako. Preobrat, ki ga mislimo zavedno organizirani delavci, z drugimi besedami, prehod kapitalizma v socializem, ne pride brez dolgotrajnega dela in potrjevalnosti. Boj traja še desetletja in še bo trajal. Dejstvo pa je, da v večji delavski solidarnosti in razredno zavednostjo se da naše delo pospešiti in doseči cilj veliko prej.

Tukajšnje slovensko delavstvo gotovo ve, da tu obstoji nedavno ustanovljen socialistični klub, katerega naj bi se pridružil in aku-

ppo delali za mednarodni socializem.

Danes vidimo, da svetovalna plutokracija absolutno ni zmehna vladati svet, ki ga ima še danes v rokah. Ljudstvo danes niti najmanj ni zadovoljno s tem, kar ima. To se je predvsem pokazalo v Evropi, kar prav lahko kadene tudi nas v Ameriki. Okrog tristo milijonov evropskega ljudstva se danes nahaja v najnujnejši bedi in pomanjkanju, po nekaterih krajih celo pomirajo za gladom. Nihče nam ne more trditi, da to niso posledice kapitalizma in njegovega gospodarstva.

Revolucije so danes na dnevnem redu v Evropi. Reskecije se menjajo in napovršju ostajajo fašisti, ki pa niso s svojim terorjem ljudstvu najmanj ustregli. Pokazalo so ljudstvu, da tega ne morejo dati, kar ljudstvo potrebuje.

Zadnji in najboljši pripomoček je, da se delavci organiziramo in kot taki preprečimo nakane fašistov ter odpravimo kapitalistični profitarski sistem. Delavci, kliče-mo vam, pridite v našo strdo pod prapor socialistične stranke. Tam je prostora za vse. Konservativni delavci pomeni mrtvilo za delavsko gibanje in škoduje sam sebi. Deset organiziranih delavcev pomeni več kot sto neorganiziranih. Stati na strani in kritizirati to in ono, poleg pa prepustiti delo drugim, to ni delavska zavednost.

Postati moramo vsi učitelji in graditelji socialistične družbe. — Anton Zagor.

Poročila iz Jugoslavije.

Od naših stalnih poročevalcev.

1. oktobra 1923. — Seje narodne skupščine so končane in v nekaj dneh bo skupščina zopet sbovala znova v jesenskem sešedanju. Oporočila je na delu, ako se ji posreži, da pri volitvah prodre s svojimi kandidati, kar pa valed abstinence Radiceva stranke najbrž ne bo mogoče, ker so radikali združeni s Turki in Nemci v premoči. Na dnevnem redu je volitev novega predsednika in finančnega odbora.

Glasopisi poročajo, da to jesen poneti naša prestolnica predsednik čehoslovake republike g. Masaryk.

Pri predstojnih volitvah v Nemški Avstriji je koroliška delavna vlada listo slovenskih poslancev odklonila, ker niso imeli dovolj podpisov na listi, dočim pa je lista za volitve v narodni svet (centralni parlament) centralna vlada odobrila. Čudna so pota, kjer dela drug proti drugemu. Iz vsega je razvidno, da se vse nemške stranke boje Slovencev, da bi ne prišli v delni zbor, dočim v drž. sboru itak ne morejo veliko storiti, zato se jih ta tudi ne boji. Vidi se, kaj vse imajo Nemci pri nas in kaj Slovenci na Koroskem. Pri nas v zvezi s radikali imajo vse popolne pravice in še mnogo več, kar celo mi nimamo, dočim so koroliški Slovenci povsem brezpravi in izročeni na milost Nemcem, da jih čimprej uničijo.

Mnogo se govori, da namerava belgrajska vlada našo univerzo v Ljubljani ukiniti. To je najbrž le namera gotovih krogov, vendar odločno dvomimo, da se to uresniči. Sprva se govori samo o teološki in medicinski fakulteti, potem naj pa slede tudi ostale. Kot rečeno, zelo dvomimo nad tem; ker potem nastane vihar, ki ne bo majhen.

Ljubljano je posetili te dni ministri za socialno politiko. Dr. Peleš, da kontrolira poslovanje tukajšnjega oddelka svojega resorta.

V Sloveniji smo po nekaterih krajih prideli zelo veliko sadja, ki se pa valed pomanjkanja kupcev iz inozemstva po večini podela v šnops ali mošt, ki ljudstvu ne prinese prav nobenega blagostanja, pač pa veliko gorja. To jesen so priredili na državni kmetijski šoli na Grmu lepo sadno razstavo, letotako je priredilo enako razstavo belokranjsko učiteljsko društvo v Metliki, naši Gorenjci pa tudi niso hoteli zaostati in so priredili sadjarsko in vrtnarsko razstavo v Trzinu. Vse prireditve so izobno uspele in je bilo ljudstvo pridretiljem hvalečno za njihovo trud. Samo kupec je bilo premalo povsod. Upamo, ko se razmere malo uredi, da bo tudi v tem osiru boljše. — Tudi sli v zadnji čas la spodnjih delov naše države malo izvaža, an eni strani radi porasta dinarja, na drugi pa, ker Nemčija, kamor je šlo največ tega pridelka, preživlja teško krizo, katero bo zelo težko prebolela.

Ljubljanski kavarnarji so podražili valed podražitve razsvetljave in plina ceno črni kavi za 25 para, beli pa za 50 para pri porci-

ji. Je bilo to umestno ali ne, ne bomo prelakovali, po našem skromnem mnenju ne.

Pri volitvi novega župana v Ptuj je bil izvoljen Slovenec Blažek, ki pripada narodnim socialistom.

Pri nas zelo občutno pomanjkanje denarja. Veliko podjetij, ki lepo uspevajo, zna priti v oglednem času v kritičen položaj. Draginja velika, a denarja, da bi poravnali račune, ni nikjer; ponekod celo mesce ne morejo plačevati pravilno v redu. Trpi valed tega seveda cela država. Veliko dinarjev je seveda sunaj v drugih državah, doma nam jih pa manjka. Sploh smo neumni, ker, kar mi prodamo, dobimo za blago papir, sami pa moramo plačevati v shtu in zato gre mesto naprej, vse nasaj. Upamo, da bo kaj obrnilo na bolje.

Civilizacija pada.

(Leland Olds za Fed. Press.)

Štiri leta po sklepu mirovne pogodbe v Versaillesu in miru še ni. Vojna med narodi se je samo spre-menila v gospodarsko vojno, ki je obširnejša kot kdaj prej in tudi bolj uničujoča kot je bila velika svetovna vojna.

Tako je rekel general Smuths v Londonu kot zastopnik iz Južne Afrike na angleški imperialni konferenci. S to trditvijo je uničil vero onih, ki mislijo, da so bili poraženi v svetovni vojni, da končajo vojne. Bertrand Russell je nekoč rekel: Začeti vojno za idealistične konce je absurdnost, bedastost, kakor če bi vtaknili vtilgalico v tono dinamita z upanjem, da bo iz smodnika našel po eksploziji počen krompir. Gen. Smuths je bil eden izmed idealnih voditeljev alirancev in vplivna oseba pri sklepanju versalliske mirovne pogodbe. Uspeh je opisal takole:

"Pred štirimi in petimi leti smo peli pesmi smagoslavja, danes pa korakamo k gotovemu porazu — smagovalci kot premaganci vsi enako. Mednarodna kriza šele prihaja. Gospodarska sgrajba Evrope se ruši na vseh krajih, obup se polasča morale ljudstev; vsepovsed vidimo oborožene čete, vsepovsed ogromne armade, celo po malih novih državah, ki niso upravičene in ne zmogne vzdrževati armade.

"Kljub temu da ni več nemške armade, je danes pod orožjem več ljudi kot jih je bilo v avgustu leta 1914. Oboroževati so pričeli tolpe črncev iz divjih afriških puščav, da prihajajo nadzorovat ljudstva po kulturnih dešelah Evrope. Človeška načela so vsepovsed ponižana, življenjski standard ljudstev je padel. Beda je večja kot kdaj poprej. Lakota za obširne dešele ni daleč. Ali moremo še nadaljevati pohod takega uničevanja, romarstva in križarskih vojn, ki jih je začela Evropa?"

To je precej jasna slika o moralnem in gospodarskem položaju v Evropi. Ali je to položaj, v katerem ne sre tuje delavstvo te dešele? Mora ga gledati, kajti industrijsko delavstvo vsepovsed je del evropske civilizacije, katere danes pada. Njih padec je življenjskega vprašanja za Ameriko.

Ljudstvo v Evropi vidi, da sedanje svetovne razmere so zelo slične onim, ki so obdajale stari Rim pred dva tisoč leti. Bertrand Russell pravi v svoji knjigi: "Pogled v bodočnost industrijalne civilizacije" takole: "V vsem tem vidimo vračajoče se gibanje zgodovine: rojstvo, rast, propadanje in smrt." Kako vojne ubijajo civilizacije, opisuje. "Početi bo treba iznova zopet kakor po invaziji barbarov. Mogoče bodo stebri sedanje civilizacije padali stoletja, da bodo napravili prostor k rasti nove civilizacije."

Smuts in Russell trdita, da bodoče vojne, pa naj bodo narodne ali razredne ne bodo pomagale niti k jačanju kapitalizma ne socializma, temveč bodo le pomagale k padanju sedanje naše industrijalne civilizacije. Vojna bo le pomenila zmanjšanje inelativne vlada-joege razreda v industriji in zmanjšanje vstvarjanja med nižjim razredom industrije. Navdušenost za kapitalistično nasilje ali delavski odpor bo bledelo.

KORUŽENE DRŽAVE BODO PROSTE DOLGA L. 1932.

Washington, D. C. — Javni dolg Združenih držav, ki znaša sedaj dvaindvajset milijard in 100 milijonov dolarjev, bo popolnoma odpravljen do l. 1932, kakor je preračunal pomožni finančni tajnik Winston ter to povedal pred konvencijo velikih bankirjev.

Meteoriti.

Amerika pojde "rešiti" Evropo. Kako? S tem, da prevzame nemške dolge nase, stabilizira nemški denar in organizira v Nemčiji dober trg za angleške kapitaliste. To je v bistvu vse, kar hoče Lloyd George in na kar je pristal naš "veliki" državnik Hughes. Vse drugo ni nič. Za vsem tem pa stoji kralj Morgan. Morgan je mednarodni. Morgan ima svoje banke v Ameriki, Franciji in Angliji. Pred sedmimi leti je Morgan dosegel, da je bila Amerika v vojno — zato, da ne propadejo njegova privatna posojila, ki jih je dal zaveznikom; dosegel je tudi to, da je ameriška vlada posojila zaveznikom enajst milijard dolarjev. To je bila prva rešitev — Morganovih milijard! Zdaj pride druga. Anglija je v nevarnosti gospodarskega poloma, ker je kapitalistična Nemčija, njen najbolj. Si odjemalec, na smrti postoji. Pomagaj! In Amerika bo pomagala.

Dolгови bodo prekriti, ameriško ljudstvo se obrise za enajst milijard, Francija dobi svoj kos mesa, Anglija svoj trg, Nemčija pa zdravilo — masno posojilo — in "dobro, pametno" vlado v formi diktature.

Morgan do danes še ni izgubil nobene svoje igre. Delavstvo Evrope je preveč izstradano in razbito, da bi mu prekrizalo račune, ameriško delavstvo je pa mrtvo, zaspano. Vlada, Morgan! Tvoja doba še živi. Kako dolgo?

Val oni, ki so nam trobili, da je kaiserizem v Nemčiji premagan in mrtov, naj pogledajo te dni v dešelo kaiserjev. Na Bavarskem, kjer še živi le kosček srednjega veka, strah monarhija pri belem dnevu. Monarhisti naplijojo zdravice cesarju in brusijo nože, da zakoljejo republiko. In kaj dela Berlin? Berlin je poslal skoro vse vojske čete, kar jih premore okubena Nemčija, kam? Na Bavarsko? Ne! Na Saksosko, kjer so v premoči socialistični in komunistični delavci! Berlin je sunil od krmila delavsko saksosko vlado, ki je branila republiko, bavarskih monarhistov se pa ne dotakne.

Kapitalistična družba je zankrat dobila oddih v diktaturah. Sveta demokracija, malik buržoazije, je danes pustna maskara. Nov malik je fašizem.

V Ameriki še živimo pod masno demokracijo, toda diktatorji in fašurji se ponujajo od vseh strani. Vsi "rešujejo" ljudstvo, dešelo, ustavo, moralo, vero in tisoč in eno drugo reč.

Med Slovenci v Ameriki bi pater Kazimir rad igral vlogo diktatorja, pa revež nima arede. Še lastnih pajdašev si ne more pokoriti, pa sanja, da si podvrže Slovensko narodno podporno jednoto.

Zadnjiš je patra prišla gromska jeza in dejal je, da ne bo več polemiziral s "Prosveto". Hahaha, ta je lepa! Kdo pa sploh polemizira z njim? Ali je kateri list v Ameriki, ki bi hotel resno polemizirati s frančiškanskimi zavijami? "Prosveta" je še pred leti povedala, da je vsaka stvarna polemika s Kazimiro nemogoča. In res bi bilo škoda prostora. Kar prepričajte se, pater, sam s seboj, kakor ste začeli, to je najbolje. Kadar nehate, pa spet začnite od kraja.

Samo eno resno povemo patru: "Prosveta" — taka, kakršni je dalo praveč članstvo S. N. P. J. ob njeni ustanovitvi — bo živela, ko vas še davno ne bo več. Po Brenovu: Capito?

K. T. B.

Zopet nov čudež, toda ne v Lardu!

Pariz, 1. nov. — Dr. Bonneton v Bourdeauxu je včeraj poročal Akademiji medicine, da se mu posrečilo vrniti let bivšem vojaku, ki je bil šest let popolnoma slep, ko mu je kosček granate na boljši pokvaril obo očesa. Dr. Bonneton je operiral slepega in po šestih mesecih se je možu vrnil vid, da je lahko šital, danes pa ima popolnoma zdrave oči in vsak sled za rano je izginil.

Zdravniki smatrajo to operacijo za največji uspeh kirurgije izza vojne.

Ali želi znati pravilno pisati slovensko angleško? Narodi si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Kajževna matiča S. N. P. J.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Izpor klobučarjev.

Chicago, Ill. — Petdeset klobučarskih delavcev je bilo naglo izpuščenih v delavnici Portia Bros. Hat Co. Družba se je preselila v Michigan City, Ind., kjer namerava obratovati neuničeno delavnico. Klobučarska unija je precej napredovala zadnja leta. Dobila je Ameriška delavska federacija v splošnem izgubila 1.100.000 članov v treh letih (1920—1923), je članstvo unije klobučarjev napredovalo za deset odstotkov. Člani plačujejo tri odstotke tedenskega mesečnega prispevka. Unija ima svoje glavne postojanke na vzhodu, kjer je klobučarska industrija najbolj razvita. Na zapadu je manj tovarna in delavci so še slabo organizirani.

Radijopercer zastavljali.

New York, N. Y. — "Radijopercer" je najnovejši pojav ekonomske nezadovoljnosti med opernimi in koncertnimi pevci ter godbeniki, ki pojejo in igrajo na radijopostajah. Pevci in godbeniki zahtevajo, da se jim plača vsaka minuta časa, ki jo porabijo s petjem in godbo na radijo-oddajnih postajah.

Snia povzročila brezposelnost. Hackensack, N. J. — 10.000 newjerseyskih delavcev, ki so bili nekaj tednov brez dela, ko je 300 tovarn v Hackensacku prenehalo s obratom vsled pomanjkanja vode, se je vrnilo te dni na delo. Močno deževje skozi več dni je končalo sušo.

Preiskava novotokatske stavke. Ottawa. — Kanadska vlada je uvedla preiskavo v Cape Bretonu, ki naj dožene, dali je bila opravljena raba dominijanske vojske ob času zadnje splošne stavke je klarskih delavcev in rudarjev v Novi Škottiji. Komisija, ki vodi preiskavo, je poklicala veliko številno delavcev k zaslišanju.

Brezposelnost v Nemčiji raste. Washington, D. C. — Trgovski departament je prejel poročilo iz Berlina o velikem naraščanju brezposelnosti med nemškimi delavci. Po zadnjem poročilu je 1.500.000 delavcev popolnoma brez dela, štiri do pet milijonov delavcev pa dela le par dni v tednu. Subvencije, ki jih plačuje nemška vlada in še posebej razne občine brezposelnim delavcem, ne zadostujejo niti za najnujnejše potrebe.

Razne vesti.

PROGRESIVCI IN KELLOGOVO IMENOVANJE.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Ali se bo progresivni blok v senatu upiral potrditvi bitvega zveznega senatorja za veleposlanika v Londonu na Angleškem, bo določeno na sestanku, ki se bo vršil dne 15. novembra ali tako nekako. Na sestanku pridejo tudi zastopniki delavskih in kmečkih organizacij, ki so pomagale progresivcem na voličih lansko leto.

Kellog se je "proslavil", ko je v senatu zahteval izključitev senatorja La Follette na podlagi njegovih neobjavljenih izjav med vojno. Tudi se je Kellog poslužil večidel napadnih poročil o tem, kar je govoril La Follette v imenu gibanja neustrankarske lige v St. Paulu jeseni 1. 1917. Kellog je bil zagovornik minneapoliskih hitnih strojarjev, premogovnih in jezerskih interesov in bankirjev v istem divjem poizkusu, ko je šlo za krinke vojnega patriotizma za izločenje kmečko-delavskega zavezništva na severnem zapadu. La Follette je zabil nekaj govorniških zbežev v Kellogovo politično raketv v kampanji, ki je odprla Henriku Shipsteadu na kmečko-delavskem volilnem listku pot v senat približno z 90.000 glasovi večine. Kellog je bil poražen s tisto velikansko večino in s njim svedra tudi vsa reakcijska republikanska gospoda.

Če se odločijo progresivci za to, da je Kellog vreden njih pozornosti v vsakem koraku, ki bi ga uveljavljal storiti za pridobitev kake javne službe, potem bodo povedali, kaj imenovanje za londonskega veleposlanika politična klovna za kmeti in mešane delavce cele države. Če se torej odločijo, da je treba Hovka, ki je s Ezech-Cum-mensovo postavbo storil največjo nesrečo železniškim interesom, izločiti iz javnega delovanja, potem

bodo kar naravnost povedali dejstva ter glasovali kakor en moč proti njegovi potrditvi za londonskega veleposlanika.

VSEKUSKI OBLAČILNI SINDIKAT.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Vseuskuski oblačilni sindikat s omejeno zavezo je postal zakonita korporacija po postavih sovjetske Rusije s tem, da je ruski svet ljudskih komisarjev odobril njena pravila, kakor se glase vesti, ki jih je prejela takojšnja rusko-ameriška industrijska korporacija.

Sindikat je bil organiziran pred dobrim letom dni v avrhu, da bi spočil in združil industrijske in trgovske delovanje velike skupine ruskih oblačilnih podjetij. Sindikatove enote so takozvani oblačilni trusti v Moskvi, Petrogradu, Kazanu, Nijem Novgorodu, Harkovu, Tambovu in Egorijevsku z eno s moskovsko poizkusno tovarno, nadalje vrhovni svet narodne ekonomije in rusko-ameriška industrijska korporacija, kateri predseduje Sidney Hillman. Mesečni denarni promet anala v sindikatu sedaj okoli dva milijona starih rubljev ali en milijon dolarjev. Sindikat ima 44.500.000 članov. Od tega denarja je 60 odstotkov last njegovih pridruženih enot.

Štirideset tovarov obratuje pod sindikatom, in 25 velikih oblačilnih prodajalnic so odprli po vseh delih ruske republike. Produkti so dali letos razstaviti na velesejmu v Nijem Novgorodu kakor tudi na vseuski poljedelski razstavi v Moskvi.

Kakor pravi predsednik rusko-ameriške industrijske korporacije Hillman, je več kakor polovica tisoč ameriških delavcev, prijaznih sovjetski republiki, vložilo denar v korporacijo, ki ima kot pridružen enota precejšen delež v vseuski oblačilni sindikatu.

DUHOVNOSTI JE TERJA PRISTOJNOSTI PROTI NJIHOVIM DOMILJAVOSTI.

New York, N. Y. — Katoliški duhoven je vložil protest proti temu, da v pripravi newyorška gledališka drama Ale Nazimova pod naslovom "The Unknown Woman". In gledališčno vodstvo je v poštevalo ta protest, odpovedalo igralci nagrado v znesku po \$13.000, ki odločilo pettedensko plačo ter razveljavilo pogodbo.

Duhoven, ki se vmešava popolnoma nepoklican v take zadeve, se sedaj izgovarja, četi, da ne kritizira igralke, pač pa igro, ki se ogreva za bolj človeške razporedne postave.

Igra se peča s možem, ki želi, da bi bila dovoljena njegovi ženi razporeda, ker je ta zaljubila v moškega, ki jo romantično ljubi. Nazimova je igrala samo na dveh predstavah.

V tem navidezno malenkostnem dogodku se zreali duhovniška domiljavost. In človeku, ki kaj misli, je jasno, da gre Amerika po poti, ki jo pripelje španskim razmeram v naročje.

Naveden je to zelo brezposlenben pripetljaj. Ali v bistvu pa je zelo značilen. Kajti če bo Amerika dovolila, da se bo razpasla duhovniška domiljavost, bomo kmalu imeli jezuitke inkvizitorje, ki bodo izahka preganjali, kogarkoli bodo hoteli. In najlepša ustava na svetu bo šla rakom živigat.

Duhovščini je treba pristisiti peroti, sicer je v Ameriki svoboda v veliki nevarnosti.

ANGLIJA ZBARANTALA ALI KOHOLNO POGODBO S TO DRŽAVO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

da je lord Curzon pripravljen odobriti sestavo protialkoholne pogodbe. Dokument vsebuje tri točke:

1. — Anglija priznava Ameriki pravico preiskati angleške ladje, na katere pada sumnja, da poizkušajo kršiti prohibicijsko postavo v ameriškem vodstvu. Dvanajst milijard pas ni omenjen, ker niso Angličani za to, da bi bila izrečno označena zona, v kateri bi smeli ameriški prohibicijski uradniki vrstiti svoje postle. Namesto tega pa je navedeno, da se morajo angleške ladje podvreči preiskavi v razdalji topovskega streljaja.
2. — Državni departament potrjuje ameriško vstrajanje ob splošnem prilagajanju trimilijanskega paza razen v slučaju prohibicijskega uveljavljanja. To je prvič, ko je Amerika uradno priznala takšen princip, in to je smatrati za veliki koncesiji od strani Washingtona.
3. — Združene države dovoljujejo angleškim ladjam dovažati

opojne pijače pod pečatom v ameriške luke.

Obe strani se strinjata v tem, da je pogodba le nekakšen politični. Če bi se izkazalo, da je neveljavna, potem jo lahko prekličeta po starem običaju.

Kakor pričakujejo, bo pogodba pripravljena za predložitev, ko se sestane prihodnji senat v mesecu decembru.

TAJNA POLICIJA PRIŠLA DE NARIN PONAŠEVALCEM NA SLED.

(Nadaljevanje s prve strani.)

povedi Bronson, je bilo dne 4. oktobra, ko se je s tremi tovariši napotil drugje na zapad.

"Imeli smo a sabo kovčeg, v katerem je bilo ponarejenih bankovcev za \$50.000. Za toliko smo je poprej razpeli ponarejenih bankovcev," je povedal Bronson.

Peljali so se na avtomobilu, in njihova pot je držala preko Kansas City. Tu se je glavna četverica ustavila, da bi izmenjala ponarejenih bankovcev za par tisoč dolarjev pravega denarja. In v Kansas City se je Bronson seznanil s kabaretno pisalko.

"Bila je v hotelu Baltimore," je dejal Bronson s nevoljnim smevom. "Tamkaj je bilo par veseljaških družb."

Kakor so izvedeli vsesmi agentje, ki je Bronson zappal svojo skrivnost. V nekem prepripi ji je rekel, da je konec njune ljubezni, in punca mu je zagrozila, da ga lada.

"Pokazala mi je izresek iz nekake tamkajšnje liste," je nadalje pripovedoval ponarejalec.

"V tistem pisanju je bilo povedano, da krpdi v mestu cela kopica ponarejenih dvajsetdolarskih bankovcev. Puncu je vedela, da je to naša blago. S svojo grožnjo nas je prestrašila, in takoj tisti večer smo je odkurili iz mesta ter se odpeljali proti Eldoradu, Kan. Tamkaj smo odnesli svoj kovčeg iz mesta, zakurili ogenj, ter sežgali vse poharejene bankovce — za kakih \$50.000.

"Potem smo se vrnili v Chicago."

Ali ušaljeno dekle se je hotelo še bolj maščevati. Šla je na glavni stan tajne policije v Kansas City. Tam so jo poslali na detektivski departament v Chicago. Tu je šla s tremi zveznimi detektivi, katerim je pokazala Bronsona. Tega so potem v doma aretirali ter odpeljali pod ključ.

Kako Rusi delajo in žive?

Kijev. (Hanna Louisa Strong.)

Govorila sem z delavcem, ki je srečen, čeprav ne zasluži na mesec več kot dvajset dolarjev. Pa ne samo s njim, s mnogimi sem govorila na svojem potovanju po južni Rusiji, s ljudmi, ki so srečni in veseli, ki žive in delajo celo pri manjši plači. Pa govorila sem tudi s ljudmi, ki so nezadovoljni in godrnjajo.

Srečni ljudje, s katerimi sem govorila, so oni, ki gledajo v boljše bodočnost Rusije in sanjajo o sadu sedanjega njih dela. Saj vidi, da se razmere boljajo v vsakim dnem. Pred dvema leti so bili lažni, pred letom so obuvali krpe in raztrgane stare čevlje mesto oblek in poštenega obuvala, zdaj se že pošteno oblačijo in hranijo, a najboljše kar imajo, je njih upanje, zelo veliko upanje.

Nezadovoljniki so tisti, ki so živeli v Ameriki in so se navadili na ameriško življenje. Prišli so zopet v Rusijo, misleč, da bodo tu lahko živeli in da bodo vlekli take plače kot v Ameriki. Teško se jim je navaditi na nižje življenje v Rusiji in le tisti, ki se jih ni prišlo upanje v boljše bodočnost, godrnjajo ter se žele vrniti v Ameriko.

"Moja žena se vedno joče," je rekel nek godrnjač. "V Ameriki je bila navajena na udobno stanovanje, tu pa ima takega, da je težko v njem delati in živeti. Vrne se nazaj v Ameriko in od tam mi bo poslala denar, kakor hitro ji bo mogoče, da se bom vrnil za njo tu sam. Bolje je tu kot je bilo, to je res, za sto odstotkov bolje, toda navajen sem življenja v Združenih državah."

Vendar je ruskim delavcem boljše kot nemškim, avstrijskim ali katerikoli v vzhodni Evropi, ki jih je vojna nagnala v nezmerne bode.

Govorila sem s T. Smolenskim, članom izvrševalnega odbora strokovnih unij v kijevski provinc. Ravno vrnil se je s potovanja po Nemškem, Češkem, Avstrijskem in Poljskem in je primerjal tam-

kajanje življenjske pogoje s tukajšnjimi.

"Bil sem razočaran," je rekel, "ko sem dožgal, da je življenje pri nas za delavstvo dosti boljše kot je pri njih. Pri nas prejme delavec v tovarni \$10 na mesec, uradnik pa en dolar več. Toda na Nemškem sem videl, da boljši unijski delavci prejmejo na teden manj kot dolar plače."

"Stavbinski delavec v Kijevu prejme \$3.50 na teden. Nemški stavbinski delavec mora delati vsak dan v mesecu, pa bo še komaj zaslužil dovolj, da preživi samega sebe, pa pri tem mora pozabiti na obliko, ženo in otroke. V Kijevu zaslužijo stavbinski delavec vsaj toliko, da pošteno prehranjuje sebe, svoje otroke in ženo ter plačuje najemnine."

"Delavec na Nemškem ima meso samo enkrat v tednu, toda naši delavci imajo meso po pet in šestkrat na teden. Vsak delavec na Nemškem mora plačati osem odstotkov svojega zaslužka za davke; 75 odstotkov od vseh davkov na Nemškem pride od delavstva. Toda naši delavci ne plačujejo nikakih davkov, čeprav sedaj sovjetska oblast uveljavlja dohodninski davek za tiste, ki prejmejo več kot \$30 na mesec."

"Če je delavec brez dela, ni treba, da bi bil lačen, vsak dan dobi zadostno koso in poleg tega vzame s seboj domov toliko kruha, da se preživi. Če nima dela, tudi prejme malo podporo v denarju na mesec \$1.20. Ni mu treba plačati nikakih prispevkov za vodo in luč. Mestna uprava pa poleg tega vedno gleda, da ni nezaposlenih in ima vedno za naprej sanje pripravljeno delo."

"V splošnem je razpoloženje med našim delavstvom dobro, niš delavstvo tako brezupno kot vidimo na Nemškem. To je valed tega, ker naši delavci vidijo, da se razmere boljajo."

"Ali je za delavce tako dobro kot je bilo pred vojno?" sem vprašala.

"Ne, še ni," je odgovoril. "Pred vojno je bila povprečna menda delavec \$14 na mesec, zdaj pa smo še vedno pod toliko plačo."

"In vendar," je nadaljeval, "je zdaj mnogo stvari cenejših. Stanovanja na primer. Delavec v Kijevu plača samo en cent stanarine na mesec za vsakih 6 x 6 devljev prostora v sobi. To je zastoj. Če dela, prav malo plača za razsvetljavo in vodo. Hrana je skoraj tako draga kot pred vojno, obleka je dražja, kajti tovarna še niso priče izdelovati v toliki količini kot pred vojno."

"O prosvetnem delu za delavstvo pred vojno nismo mogli govoriti, zdaj pa je deset odstotkov prostora v gledaliških zastoj odmerjenega strokovnim unijam, tako da vsak delavec gre lahko vsaj enkrat v mesecu k operni ali dramski predstavi, ne da bi kaj plačal. Delavke njuje imajo svoje izobraževalne klube in razne šolske razrede, kjer delavstvo dobi zastoj pouk. V znanstvenih in dramskih klubih dajejo najboljši profesorji zastojnski pouk delavcem."

"Delavec je zavarovan, da mu mora v slučaju uboleni ali ponesrečenja plačati tovarna vse stroške zdravljenja in ga preživljati. Vsaka tovarna mora rati tega vlagati 25 del plače v različne fonde za izobrazbo in delavske zavarovanja. Pet odstotkov tega gre za izobrazbo, 6 1/2 za bolnišnice sklade, 11 1/2 v fond za onemogle in 2 1/2 za zavarovanje proti brezposelnosti. Izobraževalni fond upravlja delavci tovarne po svojem odboru, kateri po svoje ukrepa radi prosvete za delavstvo vsake tovarne."

"Če vpoštevate vse to," sem vprašala, "ali ne znaša sedanjega plača delavcev predvojno?"

"Približno," je zatrdil, "toda ne popolnoma. Nekateri delavci se prejemajo mnogo boljše plače kot pred vojno, slasti oni, ki so zaposleni v lažjih industrijah ter običinski delavci. Uslužbeni na cestni železnici na primer prejemajo od \$30 do \$40 na mesec, kar je mnogo več kot so prejimali pred vojno. Toda kovinarski delavci prejmejo še zelo nizko plačo, namreč po \$5 do \$10 na mesec."

"Gotovo so kovinarski delavci nezadovoljni," sem rekla.

"Ne," je odgovoril. "Naši kovinarski delavci so bili najbolj pripravi v revoluciji. Prav delavci po arzenalih so vzporedili revolucijo v Kijevu. Zdaj prejemajo nižjo plačo od drugih, ker delajo v industriji, katero je težko organizirati in katere se le polagoma pomaga iz tekoč, ki jih je prizadela vojna."

"Delavci razumejo varoke. Industriji, ki so bile kmalu zopet vzpostavljene kot ona povesne železnice in tobačne, še plačujejo

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODESK.

Predsednik Vincent Calhoun, podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. V. Box 51, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik belokrsta oddelka Blaz Novak, gl. blagajnik John Vagrich, urednik glasila Jozo Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenik, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vidich, Box 673, Elg, Minn., John Terlich, Box 52, Hendersonville, Pa., John Garick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESK:

Blaz Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Jacob Ambrosii, Box 286, Moon, Run, Pa., John Grobel, 14321 Papper Ave., Cleveland, O., Anton Sulzer, Box 104, Grass, Kans., en Jugoslovani, Max Marx, Box 186, Ruhl, Minn., en Jugoslovani, Mike Supel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

VZHOĐNO OKROJEJE:

Blaz Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Frank Zaltu, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Semrak, 5517 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

ZAPADNO OKROJEJE:

Frank Alot, 2134 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Owen, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill. Joe Shub, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

Nadzorni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2134 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Owen, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill. Joe Shub, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

Zdržitveni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2134 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Owen, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill. Joe Shub, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kora, 6233 So. Clair Ave., Cleveland, O. POZORI:—Korrespondenca s gl. odborom, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSE PISMA, ki so poslana na pošto gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniške tajnitve S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki so tišajo gl. izvrševalnega odbora in jednote vsebo se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V VEZI S BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse priitbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadzornega odbora, 5187 naslov je spred.

Vsi priitvi na gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namena, spiski, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

več: Kovinska industrija bo sledila kakor hitro bo mogoče. Rusko delavstvo je naredilo mnogo velikih korakov naprej. Opomogli si je toliko, da bi ameriški delavec ne mogel slutiti. Vendar Rusija še ni Američanom priporočljiva delala; naj delavci v Ameriki ne mislijo, če pridejo sem, da bodo tu lahko živeli. Tu je treba dela, pionirjev! Ni se čuditi tistim, ki so prišli sem z nadejo, da bodo tu našli udobno življenje, če zdaj žele nazaj v Ameriko.

Vendar jih je nekaj, ki so prišli s Angleškega in Amerike ter so srečni v Rusiji. To so oni, ki so prišli sem iz prepričanja, da si morajo sami ustvariti boljše življenje in so prišli pripravljeni na vse težave pionirskega dela. Nekdo izmed sem došli komunisti mi je rekel, da je v Londonu služil deset šterlinskih funtov tedensko, v Ameriki pa po \$50.

"Koliko pa prejmete sedaj?" sem ga vprašala.

"Dovolj!" je zatrdil živo. "Mnogo boljše kot zadnje leto." Slednjiš je priznal, da prejema manj kot \$20 na mesec. Poroden je in njegova žena tudi dela. "Toda ne šel bi nazaj na Angleško, če bi mi plačevali po sto dolarjev na teden."

"Zakaj?" ga vprašam. Odgovoril mi je, da zdaj dela za bodočnost delavskega razreda ne pa za kakega kapitalista. Namegal se je. "Poleg tega," je rekel, "sem tovarniški delegat k državnemu sovetu, kar me napravi nekakega člana parlamenta. Tudi poročevalcem sem za kijevsko "Pravdo", naš glavni časopis. Na vseučilišču jemljem posebni tehniški kurz. In poleg vsega tega sem tovarniški delavec."

"Kje drugje na svetu," je končal s samozavestnim smehljajem. "bi mogel ob istem času imeti toliko zanimivih služb za dvajset dolarjev na mesec?"

Naročite "Prosveto" vašemu sorodniku ali prijatelju v stari domovini.

imamo v zalogi riad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskujte in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhni vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi skrbno sodov, steklenice in raznih jansov, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grožerijam, sladničarjem in v prodajalnih šoleznine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijo na:

FRANK OGLAR, 5401 Superior Avenue, Cleveland, O.

ČUNARD

Alli nameravate dobiti rojake v Ameriko? 6428 Jugoslovancev bo letos prišlo v to deželo.

Naj Čunard prinese pomoč vašim rojakom, da dobijo pravo loto, viziranje ter jim da potrebna navodila, ki so potrebna za potovanje v Ameriko.

Vse politike spremljajo do perila izročitve uradnih brez kakega posebnega depozita. Politikom, ki imajo Čunardove vozne listke, nikdar ni treba plačati, ker odplača iz Čunardove voznice tak parnik te črte. Vsezi listki Čunard prinese so veljavni na najbližje parnike na svetu. Se nadaljna poizkušnja se obrnite na našega mestnega agenta.

ČUNARD LINE, 140 N. Dearborn St., Chicago, Ill.

Za Božič!

REZNOVEC, BRINJEVEC, RADIJEVEC, SKOC BOURBON, SLIVOVEC BREZ ALKOHOLICNI OKUSI, sadnjuje DVE unce na okus in barve za \$TIRI galona. Absolutno najboljše in najmočnejše, ki se dobi na trgu, sadovoljstvo jamčimo.

En pint unce steklenice, kar si izberete stane \$5.00. Priročite 48c vel za poštnino in savarovalnino. Pošljite Money Order ali vam pošljemo C. O. D. Naročite sedaj za praznike. Naslov je:

Marvel Extracts Company, Box 353, Dept. F. I., Homestead, Pa.

SEVERA'S COLD AND GRIP TABLETS

O koleri na Kranjskem.

Zbornik Matice Slovenske
XIII. zvezek iz leta 1911.

Sestavil Frano Kobal.

(Dalje.)

Znano je, da za kolero nikoli ne sam človek; koder je zbolel eden, jih zbolijo in umre mnogo, če niso zdravniki še pravočasno posegli vmes. Kolera je torej nalezljiva ali kužna bolezen. Je pa tem nevarnejša, ker se ne širi korak za korakom, temveč v skokih: celo vrsto hiš ali celo vasi in mest preokoli in nenadoma izbruhne tam, kjer so se je najmanj nadejali; naenkrat je je polna vsa krajina. Zato jo imenujemo ljudsko ali epidemsko bolezen in govorimo o kolernih epidemijah.

Nastane vprašanje: Kako pa se kolera pravzaprav nalez?

Zdravniki-učenjaki nam odgovorijo tako-le:

Kakor je l. 1883. dokazal nemški zdravnik dr. Robert Koch, ki je kolero proučeval v Egiptu in v njeni indijski domovini, treba le, da pride kolerni bacil v človeško črevo. Ker je vlaga v človeškem črevesu kakor zanašalšč zanj ustvarjeno gnezdišče, se bacili v črevesu razmnože s neznanako hitrijo in povzročijo one hude driske in bljuvanja, o katerih smo govorili zgoraj. V druge dele človeka se kolerni bacili ne razširjajo, zato pa tem huje delujejo v črevesu. Najbrž zadostuje že en sam tak bacil, da končno, ko se je zaplodil in razmnožil v nešteto množico, opravi človeško življenje v nevarnost.

Z izmečki pridejo ti "izpitani" bacili zopet na dan in v vodo, med perilo, v greznice in bogvedi kam povsod. Tako se jih lahko nabere neposredno ali posredno. Ne posredno jih moremo nalesti, ako se brez potrebne previdnosti dotikamo za kolero bolelega človeka, njegovih izmečkov, njegovega perila, njegove obleke, posode, ki jo uporablja l. dr. Posredno pa jih moremo nalesti, ako pridemo v dotiko s predmeti, na katerih ali v katerih so se kakorkoli naselili vibrioni, to je, s predmeti, s katerimi je prišel v dotiko okužen človek. Pridejo na obleko, na orodje, na roke, od tod v usta in

če so enkrat tam, so že skoro dočela na dobrem: treba le, da se srečno zmuzejo skozi želodec, oprezno se izogibajo svojemu smrtnemu sovražniku, želodčni kislini, in da srečno dospo v črevo. Le redkoma se pripeti, da bacili potem, ko so dospeli v črevo četudi zdravega človeka, ne povzročijo bolezni. Zgodi se to le tedaj, če je dotičnik posebno trdne narave. V tem slučaju gredo bacili ob njega, ne da bi mu bili kaj zlega prizadeli, izvzemli morda hudo drisko. Pripomniti pa treba, da bacili, ki pridejo iz človeka, v katerem so se začasno nastanili, ne da bi mu povzročili kaj hujšega, za drugega človeka niso prav nič manj nevarni nego njihovi tovariši, ki prihajajo iz kolere zapadlega človeškega trupla. Človeka, ki nosi v sebi bacile, pa ne zbolijo za kolero, imenujemo bacilonosce. Bacilonosci torej niso nič manj nevarni nego za kolero najhuje obolevi ljudje. — Posebno nevarno je sadje, sočivje, mleko, surovo maslo, sveži sir, s katerimi treba ravnavati nadve previdno. Ne jej teh stvari surovih, v kolikor se dajo skuhati, ali pa se jih rajši izogibljaj! Zlasti se varuj nekuhanega mleka. V obse ravnanj previdno z vsemi predmeti, ki prihajajo iz okuženih krajev! Nevarna razširjevalka kolere je tudi voda. Vode, v katero so utegnili priti človeško blato, človeška voda, kuhinjski odpadki ali druga neznana ipi ki torej ni čista, se moramo strogo izogibati. Sumljiva je voda, ki jo s sesalkami (vodnjaki) dvigamo iz tal pod obilicami denimi kraji, ker vanjo brčijo ponica nesnaga človeškega gospodarstva, nadalje voda, ki jo dotakamo iz močvirij, tolmunov, tokoških rek, če ni skrbno precejana (filtrirana), zlasti nevarna pa so vode, na ta ali oni način onesnažene z odpadki okuženec. Ne velja to samo o vodi, ki jo rabimo za pijačo. Šaj se okuževalci prav tako lahko primejo posode, ki jo s tako vodo umivamo, perila, ki ga ispiramo, poda in oprave, ki jo čistimo, od tam pa preidejo na nas same. S tega stališča je poučdarjati, da misli povsem napačno, kdor meni, da je za svojo varnost storil dovolj, če sumljive vode ne pije razen prekuhanne, dopušča pa, da se s prav isto vodo ravna v kuhinji ali sicer v gospodarstvu.

Šaj se mu kaj lahko zgodi, da se posoda, iz katere uživa razkuženo vodo, umita v vodi, ki jo je dodobra okužila! Voda iz vodovodov je, kar je lahko umljivo, ker prihaja iz studencev in se pretaka po zaprtih ceveh, navadno zdrava, izmuzemljiva, da je kraj njenega izvira sam nezdrav ali da se je med potom kakorkoli okužila, kar pa se ne zgodi tako lahka. Zelo opasna je lahko voda potokov in rek, zlasti pa plovnihi veletokov. Tekoče vode, v katerih ispraznjuje obrežno prebivalstvo svoje gospodarske odpadke, morejo postati pravega gnezdišča kolere, ki so tem nevarnejša, ker so obrežniki ponavadi s vodo v neprestani dotiki, bodisi da jo pijejo, ali da jo rabijo v gospodinjstvu, ali da se v njej umivajo.

Ker se ti bacili, kakor smo zgoraj pokazali, kaj dobro drže v vlazi, v vodi itd. in ker se vlaga hitro razširi po tleh, če niso dovolj trda, je razumljivo, kako to, da se kolera razširja s toliko hitrijo in dočela neprizadevano, kakor da je eksplozivna. — Posredne razširjevalke kolere so končno tudi živali, zlasti muhe, ki tako rade posedajo prav tam, kjer bi jih najmanj bilo treba. Znani so slučajji, v katerih so kolero zanesle uprav te božje stvarce. Poglejten razširjevalec kolere pa je in čustane človek, bitje, ki mu je pred ostalim stvarstvom mimo drugih dodeljena tudi ta prednost, da more edino on oboleti in umreti za kolero.

Dočim nalezemo kugo, če le pridemo v okuženočo osrače, nalezemo kolero le tedaj, če se po svoji nepazljivosti nalezemo od bolnika izmetanih kolerebacilov. To treba zapomniti.

Is vsega, kar smo o svojstvih komabacilov ali vibriionov navedli prej in kar smo povedali pravkar, je torej jasno, da kolera ne more nastati, če ni bacilov, in drugič, da se kolera nalez edino na ta način, da pridemo v dotiko s bacili, odnosno jih nalezemo. Kakor pri mnogih drugih boleznih je končno tudi pri koleri tako, da se tistega, ki jo je enkrat srečno preštel, za nekaj časa ne loti izlepa. Kdor pa še ni dočela okrevati in ravna neprevidno, ji lahko takoj zopet zapade iznova.

Najboljše sredstvo proti razširjenju kolere je osebno in javno

varstvo. Ker se bomo, za sledenjo kolero na Kranjskem, morali ozirati tudi na vprašanje, kaj so naši predniki ukrepali, da bi se kolere obvarovali, je potrebno, da pogledamo, kaj nas moderna zdravilska znanost uči v tem pogledu.

Trebitve, da se posameznik kolere najlažje izogne če se pravočasno odstrani iz okuženega kraja, velja — pa le deloma — samo tedaj, če se je dotičnik odstranil, še predno je nalezel bolezensko kal. Povsem pogrešeno pa je, če nekateri zdravniški spisi odstranitev priporočajo na prvem mestu, pogrešno zategadelj, ker se v obsem-pobegu ne da nadzirati, kdo je dočela neokuzhen, in se-to-rej ne da preprečiti razširjenje kolere, drugič pa sploh ni nujno, bežati pred kolero. Kdor ravna s vse potrebno opreznostjo, se je lahko obvaruje tudi sredi okuženega. Beg pred kolero tudi radi tega ni umesten, ker se pač vsakdo v svoji domovini, v svojem navadnem živlenskem redu laglje ubrani kolere nekega med tujimi ljudmi, ki so ali pa niso dovolj oprezní. In kdo mi jamči za to, da kolera, ki akače kakor konjček — na šahu, ne priskaklja za mano, pa naj pogresem kamorkoli? Končno pa je skrajno nemodro, izdajati parolo: "Bežimo!" Ker zbuja taka parola le še večji, pa povsem neupravičen strah. Strah je zlasti pri koleri škodljiv, kakor je ob koleri škodljiva vsaka duševna razdraženost. In zato uči moderna veda: Naj kolera v tvojem kraju divja še tako zelo, ostani! Če si oprezen, se ti ne bo zgodilo nič hudega. Treba pa vestno gledati na to, da smo zmerni v vsakršnem uživanju, da se varujemo motenja prebave in prehlazenja. Svojega navadnega živlenskega reda naj se vsakdo bolnikov, ašati pa naj ne uživa stvari, ki rade povzročajo grižo (šeplje, kumare, dinje). Vse jedi morajo biti dobro prekuhanne, prav tako tudi pitna voda.

(Dalje prihodnjic.)

Naročite "Prosveto" vašemu sorodniku ali prijatelju v stari domovini.

JAZ SEM ŽE PRIČEL POSILJATI DARILA ZA

BOŽIČ

v stari kraj. Ako želite poslati denar vašim v stari kraj za božične praznike, jaz vredim to za vas, samo pošljite svoto, ki jo mislite poslati tja, na mene.

Pišite za pojasnila na:

EMIL KISS, BANKIR
133 Second Ave.,
New York

Izdelajem afidervite, pisemske pogodbe.
Dopremijam rojake iz starega kraja!
Prodajam likartala! Prejemam denar na hranilne uloge.

POŠILJANJE DENARJA

ZA BOŽIČ

Gotovo tudi letos ne boste pozabili svojcev v starem kraju, temveč jim boste poslali primeren denarni dar za božične praznike! Čim prej opravite to opravilo, toliko bolj!

Nada banka je ukrenila vse potrebno, da bodo njene božične pošiljke hitro in točno dostavljene prejemnikom.

Denar lahko pošljemo POTOM POSTE in POTOM BRZOJAVNEGA PISMA.

Denar poslan potom nas je izplačan prejemniku na njegovo domačo pošto brez vsakega odbitka.

DOLARJE v JUGOSLAVIJO pošilja naša banka potom pošte ali krajčvali!

NAŠE CENE so vedno med najnižjimi. Prepričajte se!

V STARI KRAJ — za Božič! Ako ste Vi med onimi, ki nameravajo praznovati Božič v starem kraju, potem je v Vašo korist, ako se poslužite tega, ki je naša po točni in solidni postrežbi.

Ako ste namenjeni dobiti koga iz starega kraja, nam pišite po našljana pojasnila.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Česark,
70 — 9th Ave., New York, N. Y.

Nad 100 Harmonik

Potrudi sem se, da sem preskrbel našim harmonikarjem dobre in zanesljive harmonike, ki so po delu in glasu enake drugim najboljšim harmonikam, a kljub temu so moje harmonike, ki nosijo ime "Drava", od \$25 do \$50 cenejše kakor druge. Na Vas je sedaj ležeče, če boste se naprej plačevali za harmonike več kakor je treba.

V zalogi imam sedaj nad 100 raznovrstnih harmonik in sicer:

1. "Drava harmonika za izurjene igralce. Trivrstne in štirivrstne, dvakrat in trikrat uglasene, štajerskega (nemškega) in kranjskega modela. Sedanja zaloga "Drava harmonik v marsičem boljše kakor so bile dosedanje. Cena teh harmonik je samo od \$50 do \$70.

2. Harmonika za začetnike in manj izurjene igralce: dvovrstne in trivrstne, dvakrat in trikrat uglasene, z ravno in stopnjevito igralno desčico. Cena teh je \$16 do \$40.

3. Harmonika za otroke: enovrstne in dvovrstne, dvakrat in trikrat uglasene. Cena \$4.75 do \$22.

4. Plano-harmonika s imenom "Drava", pri katerih so melodijske tipke enako urejene kakor pri klavirju (plani). Te vrste harmonike se lahko smatrajo za harmonike bodočnosti. Jaz jih prodajem po \$75, po \$100 in višje.

Izdelovanje in popravila harmonik: Nudi se Vam moderno urejena delavnica za izdelovanje novih in popraviljanje starih harmonik.

Druge Muzikalije:

Slovenske grafofonske plošče vseh izdelkov, kakor Columbia, Victor, Okeh in importirane plošče do bite pri meni.

Grafofone raznih vrst in izdelkov Vam nudim po izredno nizkih cenah.

Godbene in orkestralne instrumente, kakor vijoline, klarinete, kornete, saksofone, bobne itd. dalje instrumente, kakor kitare, citre, mandoline, bandže itd., dobite pri meni ceneje kakor drugod.

Novi cenik s slikami.

Izšel je moj novi cenik z mnogimi slikami harmonik in drugih instrumentov, kakor tudi drugih predmetov moje trgovine. Ako ga še nimate, pišite ponj in omenite za kaj se najbolj zanimате.

Garancija.

Z vsako harmoniko in drugim instrumentom pošljem posebno garancijo.

Dalje imam v zalogi tudi:

1. Importiram tobak za pipe in cigarete ter porcelanske in lončene pipe s dolgimi cevami.
2. Importirane cigaretna papirke in cigaretna hiltje.
3. Importirane pristne slovenske orehe in posušene gobe ter razna druga jedila in jedilne dišave in primeti iz starega kraja.
4. Importirana Knajpova zdravilna zelišča itd.

Pišite za poseben cenik o teh predmetih.

JOSEPH VOGRIC

BOX 8, STATION D—NEW YORK CITY

Kaj pravijo moji dosednji kupec harmonik:

Bowie, Colo. Cenjeni: Dam Vam na znanje, da sem sprejel harmoniko s katero sem zadovoljen in se Vam zahvaljujem.

Claridge, Pa. Mr. J. Vogric: Dam Vam vedet, da sem sprejel naročeno harmoniko in sem prav zadovoljen z njo.

Heoverville, Pa. Sportovani: Se zahvalim za poslano harmoniko, s katero sem zadovoljen. Ostanem Vaš prijatelj in Vas tudi drugim priporočam.

Costown, Ohio. Naznanim Vam, da sem sprejel harmoniko in se Vam zahvalim znajo. Fino harmoniko ste mi poslali; sem zadovoljen z njo. Priporočal bom rojakom, da naj harmonike od Vas naroče.

Johnstown, Pa. Cenjeni: Naročene harmonike sem sprejel in sem prav "cofriden" z njimi. Imajo lep glas in tudi lepo so izdelane.

Pittsburg, Kans. Dear friend: I received the accordeon and was much pleased with it. If anybody wants a harmonika I will tell him to get it from you. You handle No. 1 goods. I never thought they would be so fine.

Federal, Pa. Dear sir: I want to let you know that I received the harmonika and I am well pleased with it. I did not think I would get such a fine harmonika. I thank you ever so much.

To so samo nekatere izmed številnih priznavalnih in zahvalnih pisem, ki sem jih sprejel.

New York je poglavitni trg celega sveta.

V tem trgovskem središču deluje tudi naš zavod, kateri badi radi tega nudi ugodnosti, katere ne morete dobiti v drugih mestih. Te ugodnosti ne uživamo sami za se, deležen jih je vsak, kateri se v denarnih zadevah obrne na nas.

Posebno glede denarnih pošiljkatov smo z ozirom na naše izvršne sveže v stari domovini v stanu Vas boljše poslužiti nego katerikoli drugi zavod.

Izplačelo se Vam bo radi tega, da nam pišete ob prilikah, ko boste rabili koje bančno posredovanje.

FRANK SAKSER STATE BANK
82 Cortlandt St.,
New York, N. Y.

GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE.

COLUMBIA GRAMOFONE
od \$30.00 — \$250.00.

VELIKA ZALOGA PLOŠČ V VSEM JEZIKIM

Imam nove zaloge osmih importiranih "Gramophone" rekordov.

Brezplačne cenike dobite pri:

Victor Navinick, 331 Grove St., Conemaugh, Pa.

CILKA.

Spisal IVAN ALBREHT.

(Dalje.)

Ko je gospodična Magda proti večeru odhajala, je povedala Kolaricu, da je naslednji dan ne bo več, ker je že dobila službo. "No, no," je menila mati — "sem res prav vesela — pa obilo sreče!"

"In vam," se je zahvalila odhajajoča s prežetim pogledom na Cilko, ki je molče stala pri štedilniku.

"So tudi drugi že praševali tu. Z nekom imam že besedo — tako na pol," se je sponesla Kolarica na kuhinjskem pragu. Gospodična Magda se je še namahnila v priznanje, je odšla Meti plačilo in je odšla v mrak —

V kuhinji je zagorela petrolejka in Metine oči:

"Vidiš, Cilka, tod gre pot do doma," je pokazala hčerki drobno kopico kronie in je ponovila slovesno vprašanje:

"Ali si z menoj, Cilka!"

Dekle se je streslo in je strmelo v tla. In mučno — kakor iz daljine daljave — ja zavzal klic:

"Mama, mati moja!"

Meta je stopila k njej in jo je tolažila še vedno v toku svojih misli:

"Niš se ne boji! Če bo prav, imamo že jutri novega gosta —"

Cilka je odgovorila s srepim pogledom in je zbežala v sobo. Hlastno se je vrgla na oguljeni divan, je sunkoma razpela bluzo in nohtovi so v divjem plisu zaorali po vročih prsih.

VI.

Cilka bere in omahuje ter omahuje pod bremenom brezplodnega premišljevanja, ki ji je obšlo dušo in je noče izpustiti niti za kratko uro in niti za trenotek ne. Mati godrnja in šteje in toži, od zore do mraka popravlja in odita napake in brezdelje. V svojem navdušenju pozablja na vse — samo eno in edino se vrti pred njo, pleše in poskačuje in noče v bližino. Noge klečejo in roke omahujejo, ulji so trli in huji od ure do ure, a kopice, ki naj bo pot za dekletove bodoče dni, se noče razširiti v kopo. Mati bi hotela grmado, cel hrib srebra bi rada, toda kadar šteje, ne more prišteti v višino.

"Nič ni s teboj, ko pa sama sebi nočeš prav," očita hčerki.

Dekle molče strmi vanjo in si poliče v temnem stanovanju najtemnejši kot. Tam šdi in premišljuje in piše v mislih pisma, ki jih ne bi mogla nikdar napisati s črkami. Vse, kar je dvomov v njej in trpljenja, vse, kar je v mladem sreč vere, ponosa in sanj, vse zaliva v te nerazkrite zalive svoje duše. In ko je bolest najvišja, hiti ven v zimski dan in blodi po ulicah kakor izgubljena. Tako vroče kliče, kri, da se raztopi ost ledenega mraza ob njej, tako kipi in vre na dan kile po življenju, po ljubezni, ki bi se razpasla do sonca in še dalje, mnogo dalje v neskončno brezmejnosti!

"Jutri mora priti!"

A pride jutri ta pride pojutranjem — toda dan je enak dnevu v svoji enoličnosti. Vedno isti obrabi in iste besede, enako tarpanje in hlastanje za beraškimi vinjari, ki so tako neokretno okrogli, da se niti ne ogradejo pri človeku! Prosinice mine in svečan, sneg izginja po prisojani in solnce potizkusi tupetast s toploto — a Cilka je venomer ista: ne sama, silna, velika in nerazločna želja ... Nekdo stanuje pri Kolarjevih, nekdo, ki je videti mlad in močan — a Cilka ga ne bi spoznala na ulici, če bi ga slučajno srečala; tako malo se briga zanj. Oče Kolar pa je moder mož in ima Frica danadan bolj v časih. Včasih se celo razgovarjata na večer:

"Vse roke imam polne opilkov —"

Frie priklama sočutno:

"Seve, pri takem delu —"

"Pa nič zasluška," meni zopet Kolar.

Frie si popravi ovratnik in se pogledi lase:

"Seve, tovarna! Mislim, da je trgovina vseeno boljša —"

Kolar priklama in išče postelje. Po trgovinah — to so gospodje! Ze napol v spanju sklepa oč z vso odločnostjo, da ne pusti nobenega svojega otroka v tovarno.

Frie, trgovski pomočnik špacerijske stroke, st kane par kapljice dišave na obleko in odide po svojih potih.

"Dobro zabavo," mu želi Meta s prijaznim nasmeškom.

"Ne vem, če bo kaj prida," odvrne pomočnik in zavije oči. Mati je v tistem hipu uverjena, da manjka mladeniču prave družice. Megleno in plaho vstane misel na Cilko v njej in s novimi nadami stopi v sobo. Toda dekle že leži in medla luč obseva blede obraz in mu daje izraz nečega hladnega in mrtvaškega.

"Cilka," se skloni mati nad njo.

Dekle šuje in molči.

"Kaj bi," misli kljubovaje in se zapleta v svoja premišljevanja. Brala je zgodbo o revni pastorjevi hčerki, ki je bila ljubica bogatega grofa. Hodila je v svili in je skrivala roke v dragocene rokavice, da jim ni mogla do živga niti vročina, niti veter, niti mraz. — V viharju takih misli zabledi slika Andrejeva in ost njegovega zasmeha se skrha ob sanjavih načrtih —

Prešla je noč in vzbudilo se je nedeljako lepo jutro in dan kakršne včasih pričara zgodnja slutnja spomladi. Kolar se je oblekel nedeljsko in je bil slovesnih misli. Delavnik je izginil in hitrica in hlastanje sta izginila s njim. Na mizi je ležal za ispremembo časopis in Kolar se je zagledal vanj.

Meta se ni mogla otresti sinočnih misli. Hodila je mimo moža in je vselej postala pri njem.

"Kaj pa je takega," ga je hotela odvrniti od branja, da bi se zapletla v razgovor s njim.

Oče je pokimal in ostal pri svojem.

"W-w-w-w-w gibt es d-d-d-denn —" je zlogoval počasi in previdno po vrstah drobnih novic.

Cilka je sedela pri oknu in je gledala v beli dan. Preko umazanih streh je lokal pogled radosti, ki jo skrivajo hiše in ulice bogatih ljudi.

(Dalje prihodnjic.)